

methods for introducing personalized orienting training for future teachers of labor training in studying the discipline «The Basics of the Project and Modeling».

The purpose of our research is the theoretical substantiation of personally oriented technologies that are used in the course of teaching the discipline «Fundamentals of design and modeling» for future teachers of labor education. It is the study of this discipline, in our opinion, makes it possible to fully create the conditions for self-expression and self-development of the student. One of the technologies that makes it possible to realize these conditions is a personally oriented technology of learning, in the center of which the student's personality, identity, self-worth is determined. This technology of education is oriented on the personality of the student, creating conditions for his expression and self-development.

Also in the publication are possible examples of realization of personally oriented technologies on the example of studying the discipline «The basics of the project and modeling» by future technology teachers. It is in the process of learning that the foundations of personality-oriented pedagogy, technological literacy and pedagogical skills are laid. This approach enables the future teacher to adapt faster in the conditions of a modern school to professional activity, to successfully solve problem situations that may arise during educational work, to be able to determine the optimal conditions of pedagogical influence, to analyze the results of their activities.

Keywords: students, labor training, vocational training, personality-oriented training, competitiveness.

Мироненко Наталья

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка
**ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ
ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ И МОДЕЛИРОВАНИЕ»**

В статье раскрывается сущность, содержание и особенности личностно ориентированных технологий обучения и показывается место личностно ориентированного обучения в высшей педагогической школе. Также в исследовании проанализированы принципы реализации личностно ориентированного обучения в высшей школе, а также рассмотрены возможные методы внедрения личностно ориентированного обучения для будущих учителей трудового обучения при изучении дисциплины «Основы проектирования и моделирование». Также в публикации приведены возможные примеры реализации личностно ориентированных технологий на примере изучения дисциплины «Основы проектирования и моделирование» будущими учителями технологий.

Ключевые слова: студенты, трудовое обучение, профессиональная подготовка, личностно ориентированное обучение, конкурентоспособность.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мироненко Наталя Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів технологій, підготовка фахівців галузі «Готельно-ресторанна справа».

УДК 378.011.3-051:373.3

Опанасенко Наталя

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Стаття присвячена розкриттю питання формування предметної компетентності в майбутніх учителів початкової школи. Розкривається суть понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність», «предметна компетентність». На прикладі курсів «Загальні основи педагогіки», «Дидактика» розглядаються педагогічні технології, зокрема розвивального, проблемного, особистісно орієнтованого навчання, інтерактивного навчання, форми та методи організації навчання (групова, парна, фронтальна, індивідуальна робота), що сприяють формуванню предметної компетентності в студентів. Одним із важливих напрямків є самостійна навчальна робота студентів. У статті подаються завдання для самостійної роботи із «Загальних основ педагогіки», «Дидактики». Доводиться думка про те, що правильно організована самостійна робота сприяє розширенню і закріпленню знань і

вмінь, що одержуються на лекціях, практичних заняттях, розвитку творчого потенціалу студентів, реалізації їх професійних навичок.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, предметна компетентність, педагогічні технології, процес навчання, педагогічні дисципліни.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства одним із шляхів оновлення змісту освіти є орієнтація його на компетентнісний підхід та на створення ефективних механізмів його впровадження. У підготовці майбутніх фахівців постала проблема забезпечення належної якості освіти в нових умовах, що характеризується компетентнісним підходом в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням компетентнісного підходу в освіті займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема, В. Баркасі, Н. Бібік, Н. Брюханова, Л. Ващенко, С. Денченко, Л. Зеленська, І. Зязюн, О. Локшина, А. Маркова, А. Маслоу, Н. Никало, О. Овчарук, Л. Парашенко, М. Петров, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачова, Л. Шевчук та ін. Проблемі формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки присвячені наукові розвідки В. Болотової, А. Вербицького, О. Лебедева, В. Лозовецької, А. Нізовцева, О. Попової, Н. Севериної, Г. Райковської, В. Шадрікова та ін.

Метою нашого дослідження є розкриття способів формування предметної компетентності в майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисциплін «Загальні основи педагогіки», «Дидактика».

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури, узагальнення, безпосереднє спостереження за діяльністю студентів і викладача у процесі навчання.

Виклад основного матеріалу. В основі компетентнісного підходу лежать дві дефініції: «компетенція» і «компетентність». Компетентнісний підхід передбачає спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно-підпорядковані компетентності особистості, як ключова, загальнопредметна і предметна. За результатами діяльності робочої групи українських науковців і практиків розроблялись теоретичні і прикладні питання запровадження компетентнісного підходу в освіту України (керівник О. Савченко; Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, С. Трубачова) [3, с. 408]. У результаті запропоновано такий перелік ключових компетентностей у навчанні: навчальна (уміння вчитися); громадянська; загальнокультурна, інформаційна; соціальна; здоров'язберігаюча, які деталізуються в комплекс знань, навичок, умінь, цінностей [3, с. 408].

За визначенням Н. Бібік, компетенція – це «соціально закріплений освітній результат реалізації компетентностей»; компетентність – це «володіння відповідними знаннями і здібностями, які дають людині змогу ґрунтовно судити про певну сферу й ефективно в ній діяти» [1, с. 48].

У психолого-педагогічній науці дослідники виокремлюють такі види компетентностей: професійну, педагогічну, фахову, дидактичну, методичну, психологічну, управлінську, комунікативну, предметну та ін. [2, с. 95]. До змісту предметної компетентності входить володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу. Вона включає вміння вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою особистості, темпом діяльності.

У нашому дослідженні особливу увагу приділено формуванню предметної компетентності як сукупності умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремої особистості, так і колективу в цілому. Важливо починати формування предметної компетентності в студентів з першого курсу, зокрема, вивчаючи такі дисципліни як «Вступ до спеціальності», «Загальні основи педагогіки» та продовжувати на наступних курсах.

У процесі вивчення предметів «Загальні основи педагогіки», «Дидактика» пропонуємо використовувати такі методи та форми роботи, що будуть сприяти формуванню в майбутніх учителів початкової школи предметної компетентності. Так, окремі теми з курсу «Загальні основи педагогіки» можна викладати за допомогою проблемної лекції. Застосування такого методу пропонуємо при вивченні тем «Розвиток та формування особистості», «Вікові особливості розвитку та виховання дітей та учнів».

У практичній педагогічній діяльності використовуються такі форми навчання студентів: групова, парна, фронтальна, індивідуальна робота. Так, вивчаючи тему «Мета і завдання виховання особистості», застосовуємо групову форму роботи, згідно якої студенти, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання.

Фронтальна (колективна) форма навчання також забезпечує формування предметної компетентності в майбутніх фахівців. Наприклад, вивчаючи тему «Дослідження педагогічних явищ і процесів», колективному обговоренню піддаються такі питання: У чому полягають відмінності між фундаментальними і прикладними педагогічними дослідженнями? У чому полягає відмінність специфіки методів досліджень у педагогіці порівняно з природознавчими науками? Які етичні проблеми виникають при використанні методу спостереження? Чим відрізняється спостереження в повсякденному житті від спостереження як наукового методу дослідження? та ін. Розв'язання таких завдань вимагає від студентів формування вміння висловлювати свої думки, аналізувати ситуації, вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою оточуючих.

Вивчаючи педагогічні технології, студенти можуть здобувати знання з використанням елементів окремих технологій, зокрема розвивального, проблемного, особистісно орієнтованого навчання, інтерактивного навчання. Так, майбутні вчителі початкової школи повинні знати, що технологія розвивального навчання орієнтована на розвиток дитини як на основну мету. Знання мають бути засобом розвитку учнів [4, с. 37]. Під час вивчення теми «Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі» з курсу «Дидактика», студенти знайомляться з системою розвивального навчання Л. Занкова, основною метою якої є забезпечення всебічного гармонійного розвитку школяра. Методика Л. Занкова передбачає використання різних видів діяльності на уроці, «методів навчання, направлених на збагачення уяви, мислення, пам'яті, мовлення учнів» [4, с. 44].

Проблемне навчання розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Проблемне навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують загальну активність учнів. У процесі підготовки до використання елементів проблемного навчання майбутні вчителі початкових класів повинні вміти: ставити перед класом навчальні завдання в зрозумілій для учнів формі; допомагати учням у вирішенні проблеми; стимулювати творче мислення учнів за допомогою запитань; виявляти терпимість до помилок учнів у процесі пошуку власного рішення, допомагати у вирішенні проблеми.

Метою застосування особистісно орієнтованого навчання є залучення студентів до активної участі в процесі оволодіння програмовим матеріалом. Так, вивчаючи з «Дидактики» тему «Підручник для початкової школи», перед студентами ставиться дискусійне питання: «Чому в умовах особистісно орієнтованого навчання варто посилити розвивальну спрямованість підручника?» [6, с. 32]. Опановуючи тему «Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів», майбутнім фахівцям пропонуємо взяти участь у дискусії, поставивши перед ними таке завдання:

Висловіть своє ставлення до твердження Ш. Амонашвілі про те, що «оцінка – це милиці кульгавої педагогіки» [6, с. 55].

Суть технології інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання [7, с. 78]. Виділяють такі правила організації інтерактивного навчання: до роботи мають бути залучені всі учні; активна участь у роботі має заохочуватись; учні повинні самостійно розробляти і виконувати правила роботи в малих групах; учнів повинно бути не більше 30 осіб. Лише в цьому випадку можлива продуктивна праця; учні повинні бути підготовлені до роботи в малих групах [4, с. 72]. Важливо, щоб студенти розумілися на методах кооперативного та фронтального інтерактивного навчання та вміли їх застосовувати на практиці.

Одним із найважливіших напрямків є самостійна навчальна робота студентів. На сьогодні вона «нарівні з аудиторною є однією з форм навчального процесу, істотною його частиною, основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять» [3, с. 804]. Самостійна робота призначена як для оволодіння кожною дисципліною, так і для формування навиків самостійної роботи взагалі. Вона дозволяє успішно розв'язувати такі завдання: формувати усвідомлений процес засвоєння знань; удосконалювати вміння та навички, визначені програмою кожного навчального предмета; готувати майбутніх фахівців до усвідомленого застосування знань у практичній діяльності; розвивати пізнавальні здібності; виховувати культуру розумової праці; виробляти потребу ефективно підвищувати свою готовність до самостійної діяльності. Наведемо приклад завдань для самостійної роботи з курсу «Загальні основи педагогіки»: тема «Педагогіка як наука» – 1. Охарактеризуйте виникнення і розвиток педагогіки як науки; 2. Що є предметом вивчення педагогіки і які проблеми вона досліджує на сучасному етапі розвитку?; тема «Система освіти в Україні» – 1. Назвіть місце та роль початкової школи в системі безперервної освіти; 2. Назвіть особливості навчально-виховного процесу в загальноосвітніх закладах різних типів; тема «Дослідження педагогічних явищ і процесів» – 1. Які методи дослідження лежать в основі розробки педагогічної теорії?; 2. Назвати особливості застосування методів науково-педагогічного дослідження та ін. З курсу «Дидактика» пропонуємо наступні завдання для самостійної роботи. Наприклад, тема «Підручник для школи першого ступеня» передбачає такі завдання для самостійної роботи: з підручників для початкової школи дібрати різні види текстів, навчальних завдань і вправ; скласти пам'ятку для автора підручника «Яким має бути підручник, адресований молодшим школярам» [5, с. 50]. До теми «Типи і структура уроків. Дидактичні вимоги до уроку в початковій школі» пропонуються такі завдання: виписати в зошит структуру уроків різних типів; повторити етапи процесу навчання та у взаємозв'язку з ними розглянути етапи уроку. Тема «Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі» передбачає завдання: обґрунтувати думку Менандра про те, що добре тому, хто навчився вчитися; розкрити сутність висловлювання М. де Монтеня про те, що мозок, добре впорядкований, вартий більшого, ніж мозок, добре наповнений; розкрити дидактичну цінність одного із підходів методики розвивального навчання: «Допоможіть дитині зробити це самій» [6, с. 61-62] та інші. Правильно організована самостійна робота сприяє розширенню і закріпленню знань і вмінь, що одержуються на лекціях, практичних заняттях, розвитку творчого потенціалу студентів, реалізації їх професійних навичок.

Висновки. Отже, опановуючи курси «Загальні основи педагогіки», «Дидактика», студенти отримують знання про педагогіку як науку, її становлення й розвиток, основні категорії, вчать орієнтуватися в закономірностях, принципах навчання та виховання,

знайомляться із педагогічними технологіями, здобувають знання про форми, методи, засоби навчання та виховання, оволодівають елементарними навичками аналізу навчально-виховного процесу і проблемних педагогічних ситуацій, розвивають практичні вміння, що забезпечують творчість та ініціативу в різних видах діяльності. Вони вчаться застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, зокрема, вміло підбирати методи, засоби, форми навчання учнів, забезпечувати розвиток їх творчих можливостей, здібностей. Використовуючи різні форми, методи роботи, елементи педагогічних технологій у процесі вивчення навчальної дисципліни, ми, таким чином, активізуємо процес засвоєння знань, надаємо йому творчого характеру, будуємо роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні. У таких умовах організації процесу навчання відбувається формування предметної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Адже для педагога важливо вміти майстерно володіти різними засобами навчання, стимулювати активність як окремих учнів, так і колективу в цілому.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бібік Н.М. Компетентісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н.М. Бібік // Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: КІС, 2004. – 52 с.
2. Борбич Н. Компетентність як педагогічне явище / Н. Борбич // Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журнал. – 2011. – № 3. – С. 91–97.
3. Енциклопедія освіти / АПН України; [гол. ред. В.Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / [Автор-укладач Н.П. Наволокова]. – Х.: Основа, 2009. – 176 с.
5. Кодлюк Я.П. Дидактика початкової школи: практичний курс: навч.-метод. посібн. / Я.П. Кодлюк. – Тернопіль: Астон, 2013. – 160 с.
6. Кодлюк Я.П. Тестові завдання з дидактики початкової школи: навч. посібн. / Я.П. Кодлюк. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – 64 с.
7. Ярошинська О.О. Дидактика: [навч.-метод. посібн.] / О.О. Ярошинська. – Умань: РВЦ «Софія», 2007. – 192 с.

Opanasenko Natalia

Public higher education institution «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»

FORMATING SUBJECT COMPETENCE FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN TEACHING PEDAGOGICAL DISCIPLINES

The article is devoted to the issue of formation of subject competences for future primary school teachers. The article reveals the essence of the concepts of «competence approach», «competence», «competency», «subject competence». It is noted that the basis of competence approach is based on two definitions: «competence» and «competency». Competency approach involves the orientation of educational process to achieving the results that are hierarchically-subordinated to the competence of the individual, such as key, general-purpose and subject. In the article special attention is paid to the formation of the subject competence, that is a set of skills which are necessary to stimulate activity of an individual, and a collective as a whole. It includes the ability to choose the right style and tone in communicating, managing the attention, the pace of activity that is important for a teacher during work with students. There is an opinion that it is important to begin forming the subject competence of the first year students. As exemplified in the subjects «General Fundamentals of Pedagogy», «Didactics», pedagogical technologies are considered, in particular, developmental, problem, person-oriented learning, interactive learning, form and methods of organization of training, which contribute to the formation of the subject competence of students. The article states that in practical pedagogical activity the following forms of student training are used: group, pair, frontal and individual work. The examples of topics using these forms of work are given. The study reveals the content and tasks of individual technologies, and gives the topics and examples of the use of pedagogical technologies in learning process for students.

The article deals with the issue of independent student work. It is proved that a well-organized independent work contributes the expansion and consolidation of knowledge and skills, gained in lectures, practical classes, development of creative potential of students, realization of their professional skills. The article contains examples of tasks for independent work from «General Foundations of Pedagogy» and «Didactics».

Keywords: *competence approach, competence, competency, subject competence, pedagogical technologies, learning process, pedagogical discipline.*

Опанасенко Наталія

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДМЕТНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Статья посвящена раскрытию вопроса формирования предметной компетентности в будущих учителей начальной школы. В статье раскрывается суть понятий «компетентностный подход», «компетенция», «компетентность», «предметная компетентность». На примере курсов «Общие основы педагогики», «Дидактика» рассматриваются педагогические технологии, формы и методы организации обучения, способствующих формированию предметной компетентности в студентов.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность, предметная компетентность, педагогические технологии, процесс обучения, педагогические дисциплины.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Опанасенко Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, теорії та методики початкової освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

УДК 378.14

Рябець Сергій

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 015 ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ) ОСВІТНЬОГО РІВНЯ БАКАЛАВР

Стаття присвячена особливостям формування навчального плану спеціальності 015 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості) освітнього рівня Бакалавр. Розгляд даного питання є актуальним у зв'язку з подальшим реформуванням вищої освіти в Україні, що вимагає перегляд та удосконалення згідно сучасних нормативів усіх складових вищої освіти: освітні професійні програми та програмні компетентності, кількість часу на підготовку освітнього ступеня, формування оптимальних переліків дисциплін загальної та професійної підготовки тощо. Автор на конкретному прикладі показує визначені нормативними документами підходи до складання навчального плану з наочною його ілюстрацією та з урахуванням особливостей вищої професійної освіти. Як варіант реалізації таких вимог та умов продемонстровано оптимальний перелік нормативної та варіативної складових загальної та професійної підготовки, вказано на можливість модернізації в зв'язку з імплементацією нового Закону України «Про освіту».

Ключові слова: навчальний план, освітній рівень, перелік дисциплін, спеціальність, спеціалізація, цикли загальної та професійної підготовки.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Нормативний супровід реформування вищої освіти значно відстає від вимог сучасності. Так, до цього часу не затверджені проекти оновлених галузевих стандартів для вишів, що гальмує розробку відповідних програм освітніх рівнів «бакалавр» і «магістр». Тому, на сьогодні ВНЗ позбавлені можливостей єдиних в межах країни підходів не тільки до складання освітніх програм, а й до формування навчальних планів. Складання останніх, крім того, гальмується певним чином відсутністю оновленого положення про організацію навчального процесу у ВНЗ. Результатом усього цього, а також автономії вишів є різні підходи до формування навчальних планів. До того ж різне тижневе навантаження за семестрами та курсами, різна частка годин на вивчення дисциплін циклів загальної та професійної підготовки, різна кількість часу на практичну підготовку і різні підходи до